

PRIKAZI PUBLIKACIJA

Wolfgang Fromm i Rita Degenhart

REHABILITACIJSKA PEDAGOGIJA
ZA VIZUALNO OŠTEĆENE

U pedagogiji osoba sa smetnjama u razvoju mnogo se toga promijenilo za posljednja četiri desetljeća. Izmijenili su se pogledi na razvojne mogućnosti i potrebe takvih osoba, značajno proširile i produbile spoznaje o njihovim bio—psih—socijalnim karakteristikama, unaprijedili tehnološki i teoretski aspekti njihova obrazovanja i odgoja itd. No tko se s tim napretkom želi cjelovitije upoznati, najčešće je primoran skupljati fragmentarne informacije razasute po stručnim časopisima, izvještajima o rezultatima parcijalnih istraživanja, zbornicima ili uže tematskim edicijama, jer se sintetički radovi te vrste veoma rijetko objavljuju. Zato se posvuda s osobitim zanimanjem dočekuje svaka novotiskana publikacija koja daje naslutiti da svojim sadržajem obrađuje kompletno područje neke specijalpedagojske discipline.

Jedna od takvih je i knjiga W. Fromma i R. Degenhartove „Rehabilitationspädagogik für Sehgeschädigte“. (Rehabilitacijska pedagogija za vizualno oštećenje), nedavno objavljena u Njemačkoj Demokratskoj Republici (biblioteka: Beiträge zum Sonderschulwesen; und zur Rehabilitationpädagogik; sv. 41; za izdavača: prof. dr Klaus—Peter Becker; izdavač: VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlin, 1984; opseg: 143 str; ilustracije: 29 slika i 13 tablica; uvez: platno; cijena: 24 marke, za inozemstvo 39 maraka).

Profesor na Sekciji za rehabilitacijsku pedagogiju i komunikacijsku znanost Humboldtova sveučilišta u Berlinu doktor pedagoških znanosti Wolfgang Fromm, dobro poznat i cijenjen među defektolozima naše zemlje, vrhunski je istočnonjemački stručnjak za pedagogiju osoba oštećena vida. Osim njega i dr Rite Degenhart priloge za knjigu napisali su još Rainer Lutz, Ruth Merkel, dr Helmut Pielasch, prof. dr Susanne Richter, prof. dr Horst Suhrweier i Doris Schulze.

U onih koji ne poznaju Beckerovu defektološku teoriju vjerojatno će prvo privući pozornost sam naslov knjige. Iz njega se, naime, vidi da se za znanstveno područje, koje mi nazivamo pedagogijom osoba sa smetnjama u razvoju ili specijalnom pedagogijom, u Njemačkoj Demokratskoj Republici primjenjuje termin „rehabilitacijska pedagogija“. Za subjekte, na koje se odnosi, taj je termin, zbog svojih pozitivnih konotacija, neosporno povoljniji od naših. Ipak on, po mome mišljenju, ne bi za nas odgovarao, jer bi njegovo usvajanje u uvjetima odgojno—obrazovne integracije teoretski impliciralo da redovna škola jedne učenike (one bez razvojnih smetnji) odgaja i obrazuje, a druge (one sa smetnjama) rehabilitira. Inače mi se — sasvim nezavisno od toga o kojoj se teoriji pedagogije osoba sa smetnjama u razvoju radi i kako će se ona zvati — čini nepo-

trebnim, čak pleonastičnim ostavljati u njezinu nazivu, u kome joj je navedena specijalnost (u ovom slučaju područje oštećenja vida), atribut „rehabilitacijska“, „specijalna“, defektologijska“ ili slično: Sintagma „rehabilitacijska pedagogija za vizualno oštećene“ bila bi nužna onda kad bi za slijepu i slabovidnu postojala i neka druga, nerekhabilitacijska pedagogija.

Knjiga Wolfganga Fromma i suradnika namijenjena je, kao što joj na koricama piše, nastavnicima, odgajateljima i roditeljima slijepu i slabovidnu djece i omladine, ali i oftalmolozima, rukovodiocima organizacije slijepih i slabovidnih, članovima rehabilitacijskih komisija te suradnicima u službama zdravlja i socijalne politike, pa je u skladu s takvom svojom višestrukom namjenom i koncipirana, tj. svakoj od interesnih grupa, kojima se obraća, ima nešto specifično da ponudi.

Mnogo, najveći dio prostora u knjizi zapremaju, razumije se, čisto pedagoški problemi. Oni su izloženi u formi sistematске pedagogije, što čitatelja postepeno uvođi u tu znanstvenu materiju.

Prvi problemski blok čine opće, u prva tri poglavlja obrađene teoretske osnove odgoja i obrazovanja vizualno oštećenih, od čega se u poglavlju 1 (autor W. Fromm) prikazuju pedagoške implikacije sljepoće i slabovidnosti te predmet i povijesni razvoj pedagogije slijepih i slabovidnih, u poglavlju 2 (autorica S. Richter) za nastavnike važni pojavi oblici vizualnih oštećenja u djece te njihovi uzroci i učestalost, a u poglavlju 3 (autor H. Suhrweier) razvojne karakteristike ličnosti u djece oštećena vida s posebnim obzirom na kognitivni i motorički razvoj. Četvrto, najdublje poglavlje (autor W. Fromm i R. Degenhart) odnosi se na didaktičko—metodički aspekt

odgoja i obrazovanja u instituciji, a obuhvaća vrlo artikuliran prikaz o ciljevima i metodama pedagoškog utjecaja na motoričku, senzornu, govornu i emocionalno—voljnu sferu u slijepih i slabovidnih općenito te o oblikovanju pedagoškoga procesa u slijepu i slabovidnu djece predškolske i školske dobi, uključujući posebnosti rada u odabranim odgojno—obrazovnim područjima kao i organizacijske i školskohigijenske zahtjeve odgoja odnosno nastave. Nakon poglavlja 5 (autorica R. Merkel), koje je posvećeno odgoju vizualno oštećene djece u obitelji i s kojim se završava čisto pedagoški dio knjige, obrađeni su problemi koji se mogu označiti kao pedagoško—rehabilitacijski. Tu se nalaze prikazi o profesionalnoj rehabilitaciji vizualno oštećenih (poglavljje 6 — autor D. Schulze), o elementarnoj rehabilitaciji kasnije oslijepljenih (poglavljje 7 — autorica R. Degenhart) te o pomagalima kojima se slijepi i slabovidni služe u školi, profesiji i svakodnevnom životu (poglavljje 8 — autor R. Lutz). U knjigu su još, kao posljednja, uvrštena dva poglavlja koja, doduše, nemaju ništa zajedničko s teorijom rehabilitacijske pedagogije, ali su značajna za rehabilitacijsko—pedagošku praksu. U prvome od njih (autor H. Pielasch) prikazani su struktura i zadaci Saveza slijepih i slabovidnih NDR, a u drugome (autor R. Lutz) pravni propisi kojima se u toj zemlji regulira odgoj, obrazovanje i socijalna zaštita vizualno oštećenih osoba. Recimo, najzad, da knjiga sadrži i informaciju o izobrazbi nastavnika za rad sa slijepima i slabovidnima te popise obrazovnih i rehabilitacijskih ustanova za slijepu i slabovidnu u Njemačkoj Demokratskoj Republici (vidi dijelove poglavlja 4.4.5.6, 4.4.5.7. i 9.2).

Kako se već iz ovoga može zaključiti,

knjiga, o kojoj je riječ, omogućuje doista širok uvid u pedagoški i rehabilitacijski problematiku vizualno oštećenih, i to počev od njihove najranije do uključivo odrasle dobi. S druge pak strane, čitanje njezina teksta pokazuje da je to u sebi konzistentna, koncizna ali i razumljivim stilom pisana suvremena monografija izrazite znanstvene i aplikativne vrijednosti, za čiju je izradu upotrijebljena opsežna istočnoevropska i zapadna literatura.

Knjiga je, dakako, ponajprije namijenjena korisnicima u Njemačkoj Demokratskoj Republici, pa ako joj, osim netom izrečene ocjene, i stavimo koju opasku, bit će to, zapravo, prije upozorenje na različitost prakse i pogleda u našim dvjema zemljama negoli kritika. Tako se pomalo neobično doimlje što su se autori u vrijeme, kada odgojno—obrazovna integracija djece sa smetnjama u razvoju sve više poprima karakter svjetskoga procesa, ograničili samo na odgoj i obrazovanje djece oštećena vida u školama za slijepe i slabovidne. Čini nam se, također, da je trebalo

nešto više reći o stavovima videće okoline prema slijepima te zbog velike važnosti, koju ti stavovi, pa i u socijalističkom društvu, imaju za samopercepciju i socijalnu kompetenciju slijepe osobe, naznačiti barem neke metode kojima se utječe na njihovu transformaciju. Usto bismo se mogli pitati o razložitosti termina „rehabilitativni odgoj” i možda o ponečem drugom, ali sve su to, ponavljam, razmišljanja iz našeg ugla: Autori će nam, npr. na opasku o odgojno—obrazovnoj integraciji moći glatko odgovoriti da se u njihovoj zemlji vizualno oštećena djeca ne uključuju u redovne škole.

Sve u svemu, ova se knjiga odlikuje kvalitetama koje ju svrstavaju među dosad najzapaženije tematski slične publikacije. Neke njezine dijelove (npr. iz poglavlja 4) bilo bi korisno prevesti na naš jezik.

Prikaz pripremio
Franjo Tonković
Fakultet za defektologiju
Sveučilište u Zagrebu